

DIREKTYVOS

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2009/52/EB

2009 m. birželio 18 d.

**kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams
būtiniausi standartai**

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 63 straipsnio 3 dalies b punktą,

atsižvelgdami į Komisijos pasiūlymą,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę ⁽²⁾,laikydami Sutarties 251 straipsnyje nustatytos tvarkos ⁽³⁾,

kadangi:

(1) 2006 m. gruodžio 14–15 d. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad turėtų būti sustiprintas valstybių narių bendradarbiavimas kovojant su nelegalia imigracija ir visų pirma, kad kovos su nelegaliu darbu priemonės turėtų būti intensyvinamos valstybių narių ir ES lygmeniu.

(2) Pagrindinis nelegalios imigracijos į ES traukos veiksnys yra galimybė gauti darbą ES neturint reikalingo teisinio statuso. Todėl veiksmai, skirti kovoti su nelegalia imigracija ir nelegaliu buvimu, turėtų apimti kovos su šiuo traukos veiksniu priemones.

(3) Tokių priemonių pagrindas turėtų būti bendras draudimas įdarbinti teisės gyventi ES neturinčius trečiųjų šalių piliečius, taip pat turėtų būti taikomos sankcijos šį draudimą pažeidusiems darbdaviams.

(4) Šioje direktyvoje nustatomi būtiniausi standartai, todėl valstybės narės savo nuožiūra turėtų patvirtinti arba toliau taikyti griežtesnes sankcijas ir priemones ir nustatyti griežtesnius įpareigojimus darbdaviams.

(5) Ši direktyva neturėtų būti taikoma trečiųjų šalių piliečiams, esantiems valstybėje narėje teisėtai, nepaisant to, ar jie turi leidimą dirbti jos teritorijoje. Be to, ji neturėtų būti taikoma asmenims, kurie naudojami Bendrijos teise laisvai judėti, kaip apibrėžta 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą, (Šengeno sienų kodeksas) ⁽⁴⁾ 2 straipsnio 5 dalyje. Be to, ji neturėtų būti taikoma trečiųjų šalių piliečiams, atsidūrusiems tokioje padėtyje, kuriai taikoma Bendrijos teisė, pvz., piliečiams, kurie teisėtai dirba valstybėje narėje ir kuriuos paslaugų teikėjas perkelia į kitą valstybę narę teikti paslaugas. Ši direktyva turėtų būti taikoma nepažeidžiant nacionalinės teisės, pagal kurią draudžiama įdarbinti teisėtai šalyje esančius trečiųjų šalių piliečius, kurie dirba pažeisdami pagal leidimą gyventi šalyje suteiktą statusą.

(6) Reikėtų apibrėžti tam tikras šioje direktyvoje vartojamas sąvokas ir šios apibrėžtys turėtų būti vartojamos tik šios direktyvos tikslais.

(7) Sąvokos „darbas“ apibrėžtis turėtų apimti sudedamąsias darbo dalis, tai yra veiklą, kuri yra arba turi būti atlyginama ir kuri vykdoma vadovaujant ir (arba) prižiūrint darbdaviui, nepaisant teisinio santykių.

(8) Sąvokos „darbdavys“ apibrėžtis galėtų apimti asmenų bendriją, kuri, neturėdama juridinio asmens statuso, pripažįstama gebanti atlikti teisinius veiksmus.

⁽¹⁾ OL C 204, 2008 8 9, p. 70.

⁽²⁾ OL C 257, 2008 10 9, p. 20.

⁽³⁾ 2009 m. vasario 4 d. Europos Parlamento nuomonė (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos sprendimas.

⁽⁴⁾ OL L 105, 2006 4 13, p. 1.

- (9) Siekiant užkirsti kelią nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbui, darbdavių, prieš jiems įdarbinant trečiosios šalies pilietį, įskaitant tuos atvejus, kai trečiosios šalies pilietis įdarbinamas siekiant perkelti jį į kitą valstybę narę teikti paslaugas, turėtų būti reikalaujama tikrinti, ar trečiosios šalies pilietis turi galiojantį leidimą gyventi arba kitą leidimą būti šalyje, įrodantį, kad įdarbinimo valstybės narės teritorijoje jis yra teisėtai.
- (10) Siekiant įgalinti valstybes nares visų pirma tikrinti, ar dokumentai nesuklastoti, darbdavių turėtų būti taip pat reikalaujama pranešti kompetentingoms institucijoms apie trečiosios šalies piliečio darbą. Siekdamos sumažinti administracinę naštą, valstybės narės turėtų turėti galimybę pateikti tokius pranešimus taikydamos kitas pranešimo sistemas. Valstybės narės turėtų turėti galimybę nustatyti supaprastintą pranešimo procedūrą, kuri būtų taikoma darbdaviams, kurie yra fiziniai asmenys, tais atvejais, kai įdarbinama jų asmeniniais tikslais.
- (11) Šioje direktyvoje nustatytus įpareigojimus įvykdę darbdaviai neturėtų būti laikomi atsakingais už nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių įdarbinimą, ypač jeigu kompetentinga institucija vėliau nustato, kad darbuotojo pateiktas dokumentas iš tiesų buvo suklastotas arba netinkamai panaudotas, išskyrus atvejus, kai darbdavys žinojo, kad dokumentas suklastotas.
- (12) Siekiant padėti darbdaviams lengviau įvykdyti jų įpareigojimus, valstybės narės turėtų kiek galėdamos stengtis laiku apsvarstyti prašymus pratęsti leidimą gyventi šalyje.
- (13) Siekiant įgyvendinti bendrą draudimą ir atgrasyti nuo pažeidimų, valstybės narės turėtų numatyti atitinkamas sankcijas. Jos turėtų apimti finansines sankcijas ir įnašų padengti nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo išlaidas, taip pat galimybę skirti mažesnes finansines sankcijas darbdaviams, kurie yra fiziniai asmenys, tais atvejais, kai įdarbinama jų asmeniniais tikslais.
- (14) Bet kuriuo atveju iš darbdavio turėtų būti reikalaujama sumokėti trečiųjų šalių piliečiams visus nesumokėtus atlyginimus už jų atliktą darbą ir visus nesumokėtus mokesčius bei socialinio draudimo įmokas. Jei negalima nustatyti atlyginimo lygio, reikėtų daryti prielaidą, kad atlyginimas yra bent darbo užmokesčio, numatyto taikomuose teisės aktuose dėl minimalaus darbo užmokesčio, kolektyvinėse sutartyse ar pagal nusistovėjusią atitinkamų profesinių sričių praktiką, dydžio. Be to, iš darbdavio turėtų būti reikalaujama padengti, prireikus, visas išlaidas už nesumokėto atlyginimo pervedimą į šalį, į kurią nelegaliai dirbantis trečiosios šalies pilietis grįžo arba buvo grąžintas. Tais atvejais, kai darbdavys nesumoka skolos, valstybės narės neturėtų būti įpareigojamos vietoj darbdavio vykdyti to įpareigojimo.
- (15) Nelegaliai įdarbintiems trečiųjų šalių piliečiams neturėtų būti suteikta teisė atvykti į valstybės narės teritoriją, būti joje arba patekti į darbo rinką remiantis nelegalaus darbo santykiais, darbdavio ar juridinio subjekto, kuris turi mokėti vietoj darbdavio, apmokėjimu arba išmokamu nesumokėtu atlyginimu, mokamomis socialinio draudimo įmokomis ar mokesčiais.
- (16) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad skundai būtų arba galėtų būti teikiami, ir kad būtų nustatyta tvarka, pagal kurią būtų užtikrinama, kad trečiųjų šalių piliečiai galėtų gauti susigrąžintas nesumokėto atlyginimo sumas. Valstybės narės, siekiančios laikytis šios tvarkos, neturėtų būti įpareigosios įtraukti savo misijas ar atstovybes trečiojoje šalyje. Valstybės narės, siekdamos nustatyti veiksmingas priemones, kurios palengvintų skundų nagrinėjimą, ir jei to nenumatyta nacionalinės teisės aktuose, turėtų apsvarstyti galimybę ir papildomą naudą tuo atveju, jei kompetentinga institucija, siekdama susigrąžinti nesumokėtą atlyginimą, būtų įgaliojama iškelti darbdaviui bylą teisme.
- (17) Valstybės narės taip pat turėtų nustatyti bent trijų mėnesių trukmės darbo santykių prezumpciją, kad darbdavys bent tam tikrą laikotarpį prisiimtų įrodinėjimo pareigą. Be kita ko, darbuotojas taip pat turėtų turėti galimybę įrodyti darbo santykių buvimą ir trukmę.
- (18) Valstybės narės turėtų nustatyti galimybę imtis papildomų sankcijų prieš darbdavius, *inter alia*, atimti teisę gauti tam tikras arba visas viešąsias išmokas, paramą ar subsidijas, įskaitant žemės ūkio subsidijas, atimti teisę dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose, ir susigrąžinti tam tikras arba visas jau skirtas viešąsias išmokas, paramą ar subsidijas, įskaitant valstybių narių valdomas ES lėšas. Valstybės narės turėtų turėti galimybę nuspręsti netaikyti šių papildomų sankcijų darbdaviams, kurie yra fiziniai asmenys, tais atvejais, kai įdarbinama jų asmeniniais tikslais.
- (19) Ši direktyva, ypač jos 7, 10 ir 12 straipsniai, neturėtų pažeisti 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento⁽¹⁾.
- (20) Atsižvelgiant į tai, kad tam tikruose susijusiuose sektoriuose vyrauja subranga, būtina užtikrinti, kad bent tas rangovas, kurio tiesioginis subrangovas yra darbdavys, papildomai su darbdaviu ar vietoj jo galėtų būti įpareigojamas sumokėti pagal finansines sankcijas. Tam tikrais atvejais kiti rangovai papildomai su darbdaviu, kuris įdarbino nelegaliai šalyje esančius trečiųjų šalių piliečius, ar vietoj jo gali būti įpareigojami sumokėti pagal finansines

(1) OL L 248, 2002 9 16, p. 1.

sankcijas. Išmokami nesumokėti atlyginimai, kuriems turi būti taikomos šios direktyvos nuostatos dėl atsakomybės, taip pat turėtų apimti įnašus į nacionalinių švenčių apmokėjimo fondus ir socialinius fondus, kurie reglamentuojami įstatymuose arba kolektyvinėse sutartyse.

- (21) Patirtis parodė, kad galiojančios sankcijų sistemos nėra pakankamos, kad būtų visapusiškai laikomasi draudimo įdarbinti nelegaliai esančius trečiųjų šalių piliečius. Viena iš priežasčių yra tai, kad vien administracinių sankcijų nepakanka tam, kad būtų atgrasinti nesąžiningi darbdaviai. Draudimo laikymasis gali ir turėtų būti sustiprintas, jeigu būtų taikomos baudžiamosios sankcijos.
- (22) Todėl siekiant užtikrinti bendrojo draudimo visapusišką veiksmingumą, būtina imtis labiau atgrasančių sankcijų rimtų pažeidimų atvejais, pvz., kai pažeidimai nuolat kartojami, nelegaliai dirba daug trečiųjų šalių piliečių, sudaromos ypatingo išnaudojimo sąlygos, darbdavys žino, kad darbuotojas yra prekybos žmonėmis auka, arba nelegaliai dirba nepilnametis. Pagal šią direktyvą valstybės narės savo nacionalinės teisės aktuose privalo nustatyti baudžiamąsias sankcijas už šiuos rimtus pažeidimus. Joje nenustatoma jokių įpareigojimų, kaip tokias sankcijas ar bet kokią kitą galimą teisėsaugos sistemą taikyti konkrečiais atvejais.
- (23) Remiantis šia direktyva, visais rimtais atvejais pažeidimas visoje Bendrijoje turėtų būti laikomas nusikaltimu, kai yra padarytas tyčia. Šios direktyvos nuostatos dėl nusikaltimų neturėtų pažeisti 2002 m. liepos 19 d. Tarybos Pamatinio sprendimo 2002/629/TVR dėl kovos su prekyba žmonėmis⁽¹⁾ taikymo.
- (24) Padariusiems nusikaltimą turėtų būti taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios baudžiamosios sankcijos. Įpareigojimas užtikrinti, kad bus imtasi veiksmingų, proporcingų ir atgrasančių baudžiamųjų sankcijų pagal šią direktyvą, nepažeidžia vidinės valstybių narių baudžiamosios teisės ir baudžiamosios teisenos sistemos.
- (25) Be to, juridiniai asmenys gali būti atsakingi už šioje direktyvoje nurodytus nusikaltimus, kadangi daug darbdavių yra juridiniai asmenys. Pagal šios direktyvos nuostatas valstybės narės neįpareigojamos pradėti taikyti juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę.
- (26) Siekiant palengvinti šios direktyvos vykdymo užtikrinimą, turėtų būti numatyta veiksminga skundų tvarka, pagal kurią trečiųjų šalių piliečiai galėtų tiesiogiai arba per paskirtas trečiąsias šalis, pavyzdžiui, profesines sąjungas

arba kitas asociacijas, pateikti skundus. Paskirtos trečiosios šalys, teikdamos pagalbą teikiant skundus, turėtų būti apsaugotos nuo galimų sankcijų pagal taisykles, kurios draudžia padėti gyventi be leidimo.

- (27) Siekiant papildyti skundų tvarką, valstybės narės turėtų turėti galimybę trečiųjų šalių piliečiams, kurie dirbo ypatingo išnaudojimo sąlygomis arba buvo nelegaliai dirbantys nepilnamečiai ir kurie bendradarbiauja baudžiamajame procese prieš darbdavį, suteikti ribotos trukmės leidimus gyventi šalyje, priklausomai nuo atitinkamų nacionalinių procedūrų trukmės. Tokie leidimai turėtų būti suteikiami pagal tvarką, panašią į tą, kuri taikoma trečiųjų šalių piliečiams, kuriems taikoma 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis⁽²⁾.
- (28) Siekiant užtikrinti patenkinamą šios direktyvos vykdymo užtikrinimo lygį ir kiek įmanoma sumažinti vykdymo užtikrinimo lygio skirtumus valstybėse narėse, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų teritorijoje būtų atliekamos veiksmingos ir tinkamos patikros, ir turėtų pranešti Komisijai atliktų patikrų duomenis.
- (29) Valstybės narės turėtų būti skatinamos kasmet nustatyti tam tikrą skaičių planuojamų atlikti nacionalinių patikrų, atliekamų veiklos sektoriuose, kuriuose jų teritorijoje dirba daugiausiai netesėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių.
- (30) Valstybės narės, atsižvelgdamos į didėjančių patikrų, atliekamų siekiant taikyti šią direktyvą, veiksmingumą, turėtų užtikrinti, kad nacionalinės teisės aktais kompetentingoms institucijoms būtų suteikti reikiami įgaliojimai patikroms atlikti; kad būtų renkama ir tvarkoma informacija apie nelegalų darbą, įskaitant ankstesnių patikrų rezultatus, siekiant veiksmingai įgyvendinti šią direktyvą; ir kad būtų pakankamai darbuotojų, turinčių įgūdžių ir kvalifikaciją, reikalingų siekiant veiksmingai atlikti patikras.
- (31) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad atliekant patikrinimus, susijusius su šios direktyvos taikymu, kiekybiniu ar kokybiniu aspektais nebūtų daromas poveikis patikroms, atliekamoms siekiant įvertinti įdarbinimo ir darbo sąlygas.

⁽¹⁾ OL L 203, 2002 8 1, p. 1.

⁽²⁾ OL L 261, 2004 8 6, p. 19.

- (32) Komandiruotų darbuotojų, kurie yra trečiosios šalies piliečiai, atveju valstybės narės patikros institucijos, siekdamos patikrinti, ar atitinkami trečiųjų šalių piliečiai teisėtai įdarbinti kilmės valstybėje narėje, gali pasinaudoti 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje⁽¹⁾ nuostatomis dėl bendradarbiavimo ir keitimosi informacija.
- (33) Ši direktyva turėtų būti vertinama kaip kovos su nelegaliu darbu ir išnaudojimu priemonių papildymas.
- (34) Pagal Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros⁽²⁾ 34 punktą valstybės narės raginamos savo ir Bendrijos interesų labui parengti lenteles, kurios kuo geriau iliustruotų šios direktyvos ir perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių tarpusavio atitiktį, ir viešai jas paskelbti.
- (35) Bet koks asmens duomenų tvarkymas įgyvendinant šią direktyvą turėtų būti atliekamas laikantis 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo⁽³⁾.

(36) Kadangi šios direktyvos tikslas, t. y. kovoti su nelegalia imigracija mažinant darbo traukos veiksnius, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi dėl šios direktyvos masto bei poveikio to tikslo būtų geriau siekti bendrijos lygiu, laikydamosi Sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo Bendrija gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti.

(37) Šioje direktyvoje laikomasi pagrindinių teisių ir principų, visų pirma pripažintų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Konkrečiai ši direktyva turėtų būti taikoma gerbiant laisvę užsiimti verslu, lygybę prieš įstatymą ir nediskriminavimo principą, teisę į veiksmingas teisės gynbos priemones ir teisingą bylos nagrinėjimą, teisėtumo ir nusikaltimų bei sankcijų proporcingumo principus pagal Chartijos 16, 20, 21, 47 ir 49 straipsnius.

(38) Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties, 1 ir 2 straipsnius ir nepažeidžiant to protokolo 4 straipsnio, šios valstybės narės nedalyvauja priimant šią direktyvą ir todėl ji nėra joms privaloma ar taikoma.

(39) Laikantis Protokolo dėl Danijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties, 1 ir 2 straipsnių, Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą ir todėl ji nėra jai privaloma ar taikoma,

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis

Dalykas ir taikymo sritis

Siekiant kovoti su nelegalia imigracija, pagal šią direktyvą draudžiamas nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbas. Šiuo tikslu joje nustatomi sankcijų ir priemonių, kurios turi būti taikomos valstybėse narėse darbdaviams, kurie pažeidžia tą draudimą, būtiniausi bendri standartai.

2 straipsnis

Sąvokų apibrėžtys

Šioje direktyvoje taikomos šios sąvokų apibrėžtys:

- trečiosios šalies pilietis – asmuo, kuris nėra Sąjungos pilietis, kaip nustatyta Sutarties 17 straipsnio 1 dalyje, ir kuris nėra asmuo, besinaudojantis Bendrijos laisvo judėjimo teise, kaip apibrėžta Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 5 dalyje;
- nelegaliai esantis trečiosios šalies pilietis – valstybės narės teritorijoje esantis trečiosios šalies pilietis, kuris neatitinka arba nebeatitinka buvimo ar gyvenimo toje valstybėje narėje sąlygų;
- darbas – veiklos, apimančios bet kurios formos darbą, reglamentuojamą pagal nacionalinę teisę arba pagal nusistovėjusią praktiką, vykdymas darbdavio naudai ar jam vadovaujant ir (arba) prižiūrint;

⁽¹⁾ OL L 18, 1997 1 21, p. 1.

⁽²⁾ OL C 321, 2003 12 31, p. 1.

⁽³⁾ OL L 281, 1995 11 23, p. 31.

d) nelegalus darbas – nelegaliai esančio trečiosios šalies piliečio darbas;

e) darbdavys – fizinis asmuo ar juridinis subjektas, įskaitant laikinojo įdarbinimo agentūras, kurio naudai arba kuriam vadovaujant ir (arba) prižiūrint atliekamas darbas;

f) subrangovas – fizinis asmuo arba juridinis subjektas, kuriam priskiriamas ankstesnės sutarties visų išpareigojimų arba jų dalies vykdymas;

g) juridinis asmuo – juridinis subjektas, turintis tokį statusą pagal taikomą nacionalinę teisę, išskyrus valstybes arba kitas valdžios funkcijas vykdančias viešąsias institucijas ir viešąsias tarptautines organizacijas;

h) laikinojo įdarbinimo įmonė – fizinis ar juridinis asmuo, kuris pagal nacionalinę teisę sudaro darbo sutartis ar turi darbo santykių su laikiniais darbuotojais, siekiant paskirti juos laikinai dirbti įmonėje laikino darbo naudotojoje jai prižiūrint ir vadovaujant;

i) ypatingai išnaudojamo darbo sąlygos – darbo sąlygos, įskaitant tas sąlygas, kurios atsiranda dėl diskriminacijos dėl lyties ar kitų priežasčių, kai yra labai didelė disproporcija, palyginus su teisėtai dirbančių darbuotojų darbo sąlygomis, ir kai jos, pavyzdžiui, daro poveikį darbuotojų sveikatai bei saugai ir yra nesuderinamos su žmogaus orumu;

j) nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių atlyginimas – darbo užmokestis arba atlyginimas ir bet koks kitas uždarbis grynaisiais pinigais ar natūra, kurį darbuotojas tiesiogiai ar netiesiogiai gauna iš savo darbdavio už savo darbą ir kuris yra lygiavertis tam, kurį gautų pagal teisėtus darbo santykius dirbantys palygintini darbuotojai.

3 straipsnis

Nelegalus darbo draudimas

1. Valstybės narės draudžia nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbą.

2. Pažeidus šį draudimą taikomos šioje direktyvoje nustatytos sankcijos ir priemonės.

3. Valstybė narė gali nuspręsti netaikyti 1 dalyje nurodyto draudimo nelegaliai esantiems trečiųjų šalių piliečiams, kurių išsiuntimas buvo atidėtas ir kuriems leidžiama dirbti pagal nacionalinę teisę.

4 straipsnis

Darbdavių įpareigojimai

1. Valstybės narės įpareigoja darbdavius:

a) reikalauti, kad trečiųjų šalių pilietis prieš įdarbinimą turėtų ir darbdaviui pateiktą galiojantį leidimą gyventi arba kitą leidimą būti šalyje;

b) bent darbo trukmės laikotarpiu saugoti leidimo gyventi arba kito leidimo būti šalyje kopiją arba įrašą, kad kompetentingos valstybių narių institucijos galėtų juos patikrinti;

c) per kiekvienos valstybės narės nustatytą laikotarpį pranešti valstybių narių paskirtoms kompetentingoms institucijoms apie trečiųjų šalių piliečių darbo pradžią.

2. Valstybės narės pagal 1 dalies c punktą gali nustatyti supaprastintą pranešimo procedūrą, jeigu darbdaviai yra fiziniai asmenys, o įdarbinimas yra jų asmeniniais tikslais.

Valstybės narės gali nustatyti, kad tas pranešimas pagal 1 dalies c punktą nereikalingas, jei darbuotojui buvo suteiktas ilgalaikio gyventojų statusas pagal 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvą 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso ⁽¹⁾.

3. Valstybės narės užtikrina, kad 1 dalyje nustatytus savo įpareigojimus įvykdę darbdaviai nebūtų laikomi atsakingais už 3 straipsnyje nurodyto draudimo pažeidimą, išskyrus atvejus, kai darbdaviai žinojo, kad dokumentas, pateiktas kaip galiojantis leidimas gyventi ar kitas leidimas būti šalyje, buvo suklastotas.

5 straipsnis

Finansinės sankcijos

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 3 straipsnyje nurodyto draudimo pažeidimus darbdaviui būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos.

2. Už 3 straipsnyje nurodyto draudimo pažeidimus taikomos sankcijos apima:

a) finansines sankcijas, kurios didėja atsižvelgiant į nelegaliai dirbančių trečiosios šalies piliečių skaičių; ir

b) nelegaliai dirbančių trečiosios šalies piliečių grąžinimo išlaidų padengimą tais atvejais, kai vykdomos grąžinimo procedūros. Arba valstybės narės gali nuspręsti, kad finansinės sankcijos pagal a punktą atitiktų bent vidutines grąžinimo išlaidas.

(¹) OL L 16, 2004 1 23, p. 44.

3. Valstybės narės gali nustatyti mažesnes finansines sankcijas, kai darbdavys yra fizinis asmuo, kuris įdarbina nelegaliai esantį trečiosios šalies pilietį savo asmeniniais tikslais ir kai nedirbama ypatingai išnaudojamo darbo sąlygomis.

6 straipsnis

Darbdavių išmokami nesumokėti atlyginimai

1. Valstybės narės užtikrina, kad kiekvieną kartą pažeidus 3 straipsnyje nurodytą draudimą, darbdavys turi sumokėti:

a) bet kokį nesumokėtą atlyginimą nelegaliai dirbančiam trečiosios šalies piliečiui. Daroma prielaida, jog sutartas atlyginimas buvo bent darbo užmokesčio, numatyto taikomuose teisės aktuose dėl minimalaus darbo užmokesčio, kolektyvinėse sutartyse ar pagal nusistovėjusių atitinkamų profesinių sričių praktiką, dydžio, nebent darbdavys arba darbuotojas gali įrodyti kitaip, atitinkamais atvejais laikantis privalomų nacionalinių nuostatų dėl darbo užmokesčio;

b) sumą, lygią visų mokesčių ir socialinio draudimo įmokų sumai, kurią darbdavys būtų turėjęs sumokėti, jeigu nelegaliai dirbantis trečiosios šalies pilietis būtų dirbęs teisėtai, įskaitant baudas už vilkinimą ir atitinkamas administracines baudas;

c) kai taikytina, visas išlaidas už išmokamų nesumokėtų atlyginimų pervedimą į šalį, į kurią grįžo ar buvo grąžintas trečiosios šalies pilietis.

2. Siekdamas užtikrinti, kad būtų nustatytos veiksmingos 1 dalies a ir c punktų taikymo procedūros, ir tinkamai atsizvelgdamos į 13 straipsnį, valstybės narės parengia tvarką, pagal kurią užtikrinama, kad nelegaliai dirbantys trečiųjų šalių piliečiai:

a) galėtų pateikti skundą savo darbdavio atžvilgiu laikydami sieškinio senaties termino pagal nacionalinę teisę ir galiausiai priversti vykdyti teismo sprendimą, kuriuo darbdavys yra įpareigotas sumokėti nesumokėtą atlyginimą, įskaitant atvejus, kai jie grįžo arba buvo grąžinti;

b) jei numatyta nacionalinės teisės aktuose, galėtų prašyti valstybės narės kompetentingą instituciją pradėti procedūras siekiant susigrąžinti nesumokėtą atlyginimą šiuo atveju jiems nepateikiant skundo.

Nelegaliai dirbantys trečiųjų šalių piliečiai prieš vykdamas sprendimą grąžinti nuolat ir objektyviai informuojami apie savo teises pagal šią dalį ir pagal 13 straipsnį.

3. Siekdamas taikyti 1 dalies a ir b punktus, valstybės narės numato prezumpciją, kad darbo santykių trukmė yra bent trys mėnesiai, nebent, be kita ko, darbdavys arba darbuotojas gali įrodyti kitaip.

4. Valstybės narės užtikrina, kad būtų nustatyta reikiama tvarka siekiant užtikrinti, kad nelegaliai dirbantys trečiųjų šalių piliečiai galėtų gauti visus išmokamus nesumokėtus atlyginimus, nurodytus 1 dalies a punkte, kurie susigrąžinami kaip 2 dalyje nurodytų skundų dalis, įskaitant atvejus, kai jie grįžo arba buvo grąžinti.

5. Pagal 13 straipsnio 4 dalį suteiktų ribotos trukmės leidimų gyventi atžvilgiu valstybės narės, vadovaudamosi nacionaline teise, apibrėžia sąlygas, kuriomis šių leidimų trukmė gali būti pratęsta tol, kol trečiosios šalies piliečiui būtų išmokami visi nesumokėti atlyginimai, susigrąžinti pagal šio straipsnio 1 dalį.

7 straipsnis

Kitos priemonės

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad darbdaviams taip pat prireikus būtų galima taikyti šias priemones:

a) atimti teisę gauti tam tikras arba visas viešąsias išmokas, pagalbą arba subsidijas, įskaitant valstybių narių valdomas ES lėšas, laikotarpiui iki penkerių metų;

b) atimti teisę dalyvauti viešosiose sutartyse, kaip apibrėžta 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo ⁽¹⁾, laikotarpiui iki penkerių metų;

c) susigrąžinti tam tikras arba visas viešąsias išmokas, pagalbą arba subsidijas, įskaitant valstybių narių valdomas ES lėšas, suteiktas darbdaviui per iki 12 mėnesių laikotarpį iki nelegalaus darbo nustatymo;

d) laikinai arba visam laikui uždaryti padalinius, kurie buvo panaudoti pažeidimui įvykdyti arba laikinai arba visam laikui panaikinti leidimą vykdyti atitinkamą verslo veiklą, jei tai pateisinama dėl pažeidimo sunkumo.

2. Valstybės narės gali nuspręsti netaikyti 1 dalies, jeigu darbdaviai yra fiziniai asmenys, o įdarbinimas yra jų asmeniniais tikslais.

⁽¹⁾ OL L 134, 2004 4 30, p. 114.

8 straipsnis

Subranga

1. Kai darbdavys yra subrangovas, valstybės narės, nepažeisdamos nacionalinės teisės nuostatų dėl teisių į įmokas arba atgręžtinio reikalavimo teisių arba nacionalinės teisės nuostatų socialinės apsaugos srityje, užtikrina kad rangovui, kurio tiesioginis subrangovas yra darbdavys, gali tekti atsakomybę papildomai su darbdaviu arba vietoj jo sumokėti:

- a) pagal visas pagal 5 straipsnį skirtas finansines sankcijas; ir
- b) visus išmokamus nesumokėtus atlyginimus, priklausančius pagal 6 straipsnio 1 dalies a ir c punktus ir 6 straipsnio 2 ir 3 dalis.

2. Tais atvejais, kai darbdavys yra subrangovas, valstybės narės užtikrina, kad pagrindiniam rangovui ir visiems tarpiniams subrangovams, jeigu jie žinojo, kad įdarbinantis subrangovas įdarbino nelegaliai esančius trečiųjų šalių piliečius, gali tekti atsakomybę sumokėti įmokas, nurodytas 1 dalyje, papildomai su įdarbinančiu subrangovu arba rangovu, kurio tiesioginis subrangovas yra darbdavys, arba vietoj jo.

3. Rangovas, kuris prisiėmė deramus tikrinimo išpareigojimus, kaip nustatyta nacionalinėje teisėje, nelaikomas atsakingu pagal 1 ir 2 dalis.

4. Valstybės narės, vadovaudamosi nacionaline teise, gali nustatyti griežtesnes atsakomybę reglamentuojančias taisykles.

9 straipsnis

Nusikaltimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad 3 straipsnyje nurodyto draudimo pažeidimas laikomas nusikaltimu, kai padaromas tyčia, kiekviena iš šių aplinkybių, kaip nustatyta nacionalinėje teisėje:

- a) pažeidimas tęsiasi arba nuolat pasikartoja;
- b) pažeidimas padaromas tuo pačiu metu įdarbinant daug nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių;
- c) pažeidimą papildoma ypatingai išnaudojamo darbo sąlygos;
- d) pažeidimą padaro darbdavys, kuris nors nebuvo apkaltintas padarius pažeidimą pagal Pamatinį sprendimą

2002/629/TVR arba dėl to pripažintas kaltu, naudojasi nelegaliai esančio trečiosios šalies piliečio darbu arba paslaugomis žinodamas, kad jis yra prekybos žmonėmis auka;

- e) pažeidimas yra susijęs su nelegaliu nepilnamečių darbu.

2. Valstybės narės užtikrina, kad už kurstymą ir padėjimą vykdyti 1 dalyje nurodytą tyčinę veiką būtų baudžiama kaip už nusikaltimą.

10 straipsnis

Baudžiamosios sankcijos

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 9 straipsnyje nurodyto nusikaltimo padarymą fiziniams asmenims būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios baudžiamosios sankcijos.

2. Nebent tai uždrausta atsižvelgiant į bendruosius teisės principus, šiame straipsnyje numatytos baudžiamosios sankcijos gali būti taikomos pagal nacionalinę teisę neužkertant kelio taikyti kitas nebaudžiamojo pobūdžio sankcijas arba priemones, ir jos gali būti papildytos paskelbiant su byla susijusį teismo sprendimą.

11 straipsnis

Juridinių asmenų atsakomybė

1. Valstybės narės užtikrina, kad juridiniai asmenys galėtų būti traukiami atsakomybėn už 9 straipsnyje nurodytą nusikaltimą, kurį jų naudai, veikdamas individualiai arba kaip juridinio asmens organo dalis, padarė bet kuris asmuo, einantis juridiniame asmenyje vadovaujančias pareigas, remiantis:

- a) įgaliojimu atstovauti juridiniam asmeniui;
- b) įgaliojimu priimti sprendimus juridinio asmens vardu; arba
- c) įgaliojimu vykdyti kontrolę juridiniame asmenyje.

2. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad juridinis asmuo galėtų būti traukiamas atsakomybėn, kai dėl 1 dalyje nurodyto asmens priežiūros arba kontrolės stokos tam asmeniui pavaldus asmuo turėjo galimybę padaryti 9 straipsnyje nurodytą nusikaltimą to juridinio asmens naudai.

3. Vadovaujantis 1 ir 2 dalimis į juridinio asmens atsakomybę įtraukiamos baudžiamosios bylos prieš fizinius asmenis, kurie padaro, kursto arba padeda padaryti 9 straipsnyje nurodytą nusikaltimą.

12 straipsnis

Sankcijos juridiniams asmenims

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad juridinis asmuo, traukiamas atsakomybėn pagal 11 straipsnį, būtų baudžiamas taikant veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, kurios gali apimti 7 straipsnyje nurodytas priemones.

Valstybės narės gali nuspręsti, kad būtų viešai skelbiamas darbdavių, kurie yra juridiniai asmenys ir kurie buvo patraukti atsakomybėn už 9 straipsnyje nurodytą nusikaltimą, sąrašas.

13 straipsnis

Skundų teikimo tvarkos paprastinimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad būtų nustatyta veiksminga tvarka, pagal kurią nelegaliai dirbantys trečiųjų šalių piliečiai galėtų tiesiogiai arba pasitelkdami valstybių narių paskirtas trečiąsias šalis, pvz., profesines sąjungas ar kitas asociacijas arba valstybės narės kompetentingą instituciją, kai tai numatyta nacionalinės teisės aktuose, pateikti skundus savo darbdavių atžvilgiu.

2. Valstybės narės užtikrina, kad trečiosios šalys, kurios pagal jų nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus turi teisėtą interesą užtikrinti, kad būtų laikomasi šios direktyvos, nelegaliai dirbančio trečiosios šalies piliečio vardu arba jį remdamos su jo sutikimu gali dalyvauti bet kuriame administraciniame arba civiliniame bylų nagrinėjime, siekiant įgyvendinti šią direktyvą.

3. Paramos trečiųjų šalių piliečiams teikiant skundus teikimas nelaikomas padėjimu nelegaliai apsigyventi pagal 2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvą 2002/90/EB, apibrėžiančią padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi⁽¹⁾.

4. Nusikaltimų, kuriems taikomas 9 straipsnio 1 dalies c arba e punktas, atveju valstybės narės nacionalinėje teisėje nustato sąlygas, pagal kurias jos atskirais atvejais gali suteikti ribotos trukmės leidimus gyventi šalyje, kurių trukmė nustatoma atsižvelgiant į atitinkamų nacionalinių procedūrų trečiųjų šalių piliečiams trukmę pagal tvarką, kuri yra panaši į trečiųjų šalių piliečiams, kuriems taikoma Direktyva 2004/81/EB, taikomą tvarką.

14 straipsnis

Patikrinimai

1. Valstybės narės užtikrina, kad jų teritorijoje būtų atliekami veiksmingi ir tinkami patikrinimai, siekiant kontroliuoti nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbą. Tokie patikrinimai grindžiami visų pirma rizikos vertinimu, kurį parengia valstybių narių kompetentingos institucijos.

2. Siekdamas didinti patikrinimų veiksmingumą, valstybės narės, atlikdamos rizikos vertinimą, reguliariai nustato veiklos sektorius, kuriuose jų teritorijoje dirba daugiausiai nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių.

Kasmet iki liepos 1 d. valstybės narės pateikia Komisijai praėjusiais metais atliktų patikrinimų duomenis ir apie kiekvieną iš šių sektorių absoliučiais skaičiais, ir išreikštus kiekvieno sektoriaus darbuotojų procentine dalimi bei šių patikrinimų rezultatus.

15 straipsnis

Palankesnės nuostatos

Ši direktyva nepažeidžia valstybių narių teisės priimti arba taikyti palankesnes nuostatas trečiųjų šalių piliečiams, kuriems ji yra taikoma pagal 6 ir 13 straipsnius, jei tokios nuostatos suderinamos su šia direktyva.

16 straipsnis

Ataskaitos

1. Ne vėliau kaip 2014 m. liepos 20 d. ir vėliau kas trejus metus Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, atitinkamais atvejais įskaitant pasiūlymus iš dalies pakeisti 6, 7, 8, 13 ir 14 straipsnius. Komisija savo ataskaitoje visų pirma išnagrinėja, kaip valstybės narės įgyvendina 6 straipsnio 2 ir 5 dalis.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai visą informaciją, reikalingą 1 dalyje nurodytai ataskaitai parengti. Ši informacija apima pagal 14 straipsnio 1 dalį atliktų patikrinimų skaičių ir rezultatus, pagal 13 straipsnį taikytas priemones ir, jei įmanoma, pagal 6 ir 7 straipsnius taikytas priemones.

17 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini šiai direktyvai įgyvendinti ne vėliau kaip 2011 m. liepos 20 d. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

⁽¹⁾ OL L 328, 2002 12 5, p. 17.

Valstybės narės, tvirtindamos tas priemones, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Tokios nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

18 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną nuo jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

19 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms pagal Europos bendrijos steigimo sutartį.

Priimta Briuselyje, 2009 m. birželio 18 d.

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas
H.-G. PÖTTERING

Tarybos vardu
Pirmininkas
Š. FÜLE
